

Pir(i) Davut Türbesi Örneğinde Alevîlerde Su, Ateş, Kurban ve Ağaç Kültü*

Water, Fire, Sacrifice and Tree Cults of
Alevîs by Pir(i) Davut Shrine

Култът на алияните към вода, огъня, курбана и дърветата и
ритуали изпълнявани при тюрбето на Пири Давид

Salahaddin BEKKİ**

ÖZET

Bilindiği gibi Türklerde “su, ateş, kurban ve ağaç” kült olarak önemli bir yere sahiptir. Alevî topluluklarının yaşam coğrafyaları içerisinde bu dört külte bağlı birçok yer ve bu yerlere bağlı olarak oluşturulmuş çok sayıda inaniş bulunmaktadır.

Elazığ’ın Keban ilçesine bağlı Ulupınar (Birvan) köyünde bulunan “Pir(i) Davut Türbesi” ile türbenin yakınında bulunan “Başpınar” su kaynağına bağlı olarak ortaya çıkan inaniş- lar bildirimizin konusunu teşkil edecektir.

Oniki İmam’dan İmam Cafer oğlu Musa Kâzım’ın soyundan geldiği söylenen Pir(i) Davut Türbesi bölgede yaşayan Alevîlerin her türlü sıkıntılarının giderilmesinde medet umulan bir türbe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu türbeye bağlı olarak her yıl temmuz ayının son haftasında topluca “Hasat Kurbanı”, ekim ayında ise “Güz/Öküz Kurbanı” tertip edilmektedir. Bu toplu kurban sunumlarının dışında bireysel olarak da belli bir tarihe bağlı kalınmaksızın türbenin ziyaret edilmesi, adakların sunulması söz konusudur. Türbeye bitişik olan ağaçlara bez bağlanmak suretiyle yapılan adaklar da ağaç kültü ile ilgilidir. Başpınar su kaynağı kutsal olarak kabul edilir. Yine bu su kaynağının hemen yanında mum yakılıp dileklerin tutulduğu tarafımızdan gözlemlenmiştir. Bildirimizde başlıkta ifadesini bulan kültlere bağlı inanişlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pir Davut, Su, Ateş, Kurban, Ağaç.

* Bu yazı, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi’nin düzenlediği “2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevîlik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni”nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Yard. Doç. Dr. Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, Kırşehir.

ABSTRACT

As well-known, water, fire, sacrifice and tree have an important place for Turks. There are a lot of beliefs about these four cults around the places that Alevîs' habitations.

Our communiqué is about the beliefs that appeared according as Pir(i) Davut Shrine in Ulupınar village in Elazığ Keban and Başpınar river near the Shrine.

It is spoken that Pir(i) Davut came from Imam Cafer's generation from twelve Imam. His Shrine is thought as a backing center for Alevîs live around it.

A harvest sacrifice ceremony in the last week of July and a Güz/Öküz -Autumn/Ox- sacrifice ceremony in October is prepared according as this Shrine. Except from these collective sacrifice ceremonies, also unaccompanied and dateless visits and making mows are other beliefs. Wows that is made as tying cloths to trees around the Shrine is depend on the tree cult. Başpınar River is a blessed place. We sight that people firing candles and wishing requests nearby this river. In our communiqué, we will explicate the cults that we use in our title.

Key Words: Pir Davut, Water, Fire, Sacrifice, Tree.

РЕЗЮМЕ

Знаем, че култът към водата, огъня, курбана и дърветата са важни и заемат важно място при турците. В Зависимост от тези четири култа в географията на Алиянските общности са обособени многобройни култови места. Основна тема в настоящото изложение ще бъде намиращото се в село Бирван, община Улупънар, област Елазığ тюрбе на Пири Давид и ритуалите, изпълнявани при извора "Башпънар".

Вярването за произхода на тюрбето на Давид идва от Муса Казим, който е бил един от дванадесетте имами. Тази гробница става убежище на Алияните от областта, които се молели в тюрбето за помощ в трудни житейски моменти.

Във връзка с вярванията, през последната седмица на месец юли тук се провеждат тържества с името "Хасат Курбан", а през есента (месец октомври) тържества, наречени "Гюз/Юкюз Курбан". Освен принасяне на жертви в определен период от време, се срещат и лични курбани, които се правят по време на посещения на гробницата. Изворът "Башпънар", се счита за свещено място. До извора се палят свещи и се отправят пожелания.

В настоящото изследване се проследява връзката между вярванията и културата.

Ключови Думи: Пир Давид, вода, жертва, дърво.

Bilindiği gibi Türklerde "su, ateş, kurban ve ağaç" kült olarak önemli bir yere sahiptir. Alevî topluluklarının yaşam coğrafyaları içerisinde bu dört külte bağlı birçok yer ve bu yerlere bağlı olarak oluşturulmuş çok sayıda inanış bulunmaktadır.

Elazığ'ın Keban ilçesine bağlı Ulupınar (Birvan) köyünde bulunan "Pir(i) Davut Türbesi" ile türbenin yakınında bulunan "Başpınar" su kaynağına bağlı olarak ortaya çıkan inanışlar bildirimizin konusunu teşkil edecektir.

Tebliğimize konu olan Pir Davut türbesi ve Başpınar su kaynağı Elazığ'ın Keban ilçesine bağlı Ulupınar köyünde bulunmaktadır. Köy, Elazığ-Keban karayolunun 35. km'sinde anayoldan yaklaşık 3 km içeridedir.

Yaklaşık 16. yüzyılda Horasan menşeli Cihan Bey Aşireti, Suriye'den gelerek bugünkü Ulupınar mevkiine yerleşir. Birçok aile bazı ekonomik sebeplerden dolayı 1800'lerde Erzincan ve Maraş yöresine göç eder. Erzincan'a göçenler Merkez Geçit köyünü; Maraş'a gidenler ise Başpınar köyünü kurmuşlardır. Köyün adı 1960 yılına kadar Birvan olarak geçer. İsim değişikliği ile Çatalelma olur. Daha sonra 1965'te Elazığ İl Encümen kararı ile Ulupınar'a çevrilir.

Ülkemizin her köşesinde devlet adamları, ilim adamları, meslek pirleri, din ve tasavvuf erbabı, şehitler ve destan kahramanları gibi zatların kabirleri çeşitli sebeplere bağlı olarak ziyaret edilmektedir. Bu tür ziyaret yerlerinin oluşumunda o yörede yaşayan halkımızın dini algılama ve yaşama biçimi büyük ölçüde kendisini göstermektedir. Sünni akideye sahip topluluklar ile Alevî akideye sahip toplulukların oluşturdukları inanç merkezleri de birçok yönden farklılık arz etmektedir. Bu farklılıklar ziyaret yerlerinin bulunduğu mekan ve o mekana bağlı olarak vücut bulan dini uygulamalarda da kendisini göstermektedir.

Önemli kültür kaynaklarımızdan Menakıbnamelerde adı geçen büyük şahıslar inziva, ibadet ve riyâzet yeri olarak hep tepeleri seçerken mutasavvıflar genellikle zaviye veya hânîkâhlarındaki özel halvet yerlerinde ibadet ve riyâzet ile meşgul olmuşlardır (Ocak 2000: 95). “*Alevî zümrelerdeki belli bir tarihe bağlı olarak yapılan özel ayin ve merasimler de Sünnilerde tespit edilememiştir* (Ocak 2000: 116)”, diyen Ahmet Yaşar Ocak bu ayrıma dikkat çeker.

Makalemize konu olan Pir Davut –yöre halkı Pir(i) Davut şeklinde kullanılmaktadır ki bu kullanımın Davut peygamberin demircilerin piri olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz- türbesi de Elazığ/Keban yöresinde yaşayan Alevîler tarafından oluşturulmuş bir inanç merkezi konumundadır. Türbe, yöre Alevîleri tarafından her türlü dert ve dilek için ziyaret edilmektedir. Türbenin bulunduğu yer ve ziyaret sebepleri nedeniyle bu yatırın etrafında bir takım uygulama ve inanışlar teşekkül etmiştir. Aslında Pir Davut türbesi ile yakınında bulunan Başpınar su kaynağı etrafında oluşan inanışlar birbirinden bağımsız değildir.

Kaynak kişilerden öğrenebildiğimiz kadarıyla On iki İmam'dan 7. İmam Cafer oğlu Musa Kâzım'ın soyundan geldiği söylenen Pir Davut yaklaşık 500 yıl önce bu yöreye gelip yerleşmiştir. Çobanlık yapan Pir Davut'un bir yaz günü sıcağın kavrulurken Tanrı'ya dua etmesi sonucu bastonunu vurduğu yerden bugün Başpınar olarak bilinen su kaynağı ortaya çıkmıştır. (Bkz.: Resim 1) Belli aralıklarla kaynağı kuruyan suyun tekrar çıkmasına ilişkin birtakım anlatılar bulunmaktadır. Bu konuya daha sonra döneceğiz.

Yöre halkı tarafından pir olarak kabul edilen Davut öldüğünde Başpınar su kaynağının yaklaşık 200 m yukarısına iki meşe ağacının arasına defnedilir. Zamanla mezar, her gelenin bir taş eklemesi sonucu yatır halini alır. Efsaneye göre; "Pir Davut gömüldüğü günün gecesinde köy halkının rüyasına girerek "bacaklarım açıkta kaldı." der. Köylüler gidip mezarı büyütürler. Bu rüya birkaç kez tekrarlanır. Her seferinde mezar biraz daha büyütülür. Türbe yapıldıktan sonra dokusu bozulan mezarın yaklaşık uzunluğunun 15 m; genişliğinin ise 5 m olduğu rivayet edilmektedir (Zekeriya Özmen 02. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Bugün Başpınar'ın girişinde bulunan "Mirap=Mihrap" tepesinde medfun olduğu söylenen Şeyh Safi (Sadi/Sadili)'nin mezarı da bu şekilde oluşmuştur. (Bkz. : Resim 2) Yani türbe yapılmadan önce Pir Davut yatırının bu şekilde görüldüğünü tahmin edebiliriz. Yeri gelmişken Şeyh Safi yatırının da ziyaret edildiği, çeşitli adakların sunulduğu, özellikle ölümler için verilen yemekler ve okutulan mevlitler için ortak bir kullanım alanı olduğunu belirtelim.

Uzun yıllar yatır halinde kalan Pir Davut'un mezarı 1986 yılında köy halkının ortak kararı ile türbe haline getirilir (Midran Yokuş 02. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Türbenin inşaatına ilişkin de anlatılar bulunmaktadır. Önce Pir Davut'un tam olarak nerede gömülü olduğu problemi ortaya çıkar. Söz konusu tepe değişik yerlerinden kazılır; fakat mezar bir türlü bulunamaz. Pir Davut, Astsubay Ali Dursun'un rüyasına girerek "ben meşenin dibindeyim" der. Söz konusu yer kazılır ve mezar ortaya çıkarılır (Zekeriya Özmen 02. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Pir Davut'un türbe inşaatı devam ederken meşe ağacının dalları duvarların yükselmesine mani olur. Köy halkından kimse bu ağacın dallarını kesmeye yanaşmaz. Gidip Elazığ'dan bir hızarıcı getirirler. Hızarıcıya hiçbir şey söylemeden insan kolu kalınlığındaki dalları kestirir, hatırı sayılır bir de yevmiye verip hızarıcıyı yollarlar. Hızarıcı, yolda giderken kendisinin birkaç dal kesmek için buraya getirilmesine bir anlam veremez. Gece rüyasında hızarıyla kendi çocuklarının kollarını kestiğini görür. Ertesi gün yevmiye olarak aldığı parayla bir kurban alır ve Pir Davut'a giderek Başpınar'da kurban eder (Mehmet Tekin-Ali Tekin 02. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Türbenin inşaatı tamamlanır ve bugünkü halini alır. Türbenin içine temsili Hz. Ali resmi ile kime ait olduğunu tespit edemediğimiz bir çerçeveli şecere asılır. (Bkz. : Resim 3) Kaynak şahıslarımız bu şecerenin Kahramanmaraş'ta çalışan biri tarafından getirildiğini söylediler. Türbe iki odadan ibarettir. Odanın birisinde Pir Davut'un sandukası bulunmaktadır. Tamamen boş olan diğer oda ise hangi hastalıktan, hangi dertten muzdarip olursa olsun herkesin gelip şifa bulmak ümidiyle bekledikleri mekân vazifesini görür. Bugün çok çeşitli sebeplerle ziyaret edilen türbenin duvarına bitişik olan meşe ağaçları ile türbenin kapısındaki demir parmaklıklara çeşitli renkte bez parçaları bağlanmak suretiyle adaklar adanmaktadır. (Bkz. : Resim 4)

Başpınar su kaynağının ilk defa nasıl ortaya çıktığına dair efsaneyi yukarıda anlatmıştık. Suyun zaman zaman kurumması, kaybolması ve tekrar çıkmasıyla ilgili önemli anlatılardan biri şöyledir: Bir güz ayında bir öküz (boğa) kurumuş olan su kaynağına gelir ve yatar. Sahibi ne kadar uğraşsa da öküzü yerinden kaldıramaz. Bunu bir işaret sayan köylüler toplanıp öküzün parasını sahibine verirler ve öküzü yattığı yerde kurban ederler. Bunun üzerine Başpınar tekrar kaynamaya başlar (Zekeriya Özmen 02. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Bir başka anlatıda; Başpınar kurur. Köylüler uzun süre susuzluk çekerler. Şu an Keban Barajı'nın kurulduğu Fırat'tan hayvanlarla su taşımak zorunda kalırlar. Bu durum uzun zaman devam eder. Bir gün keklıkların Başpınar'ın kurumuş olan kaynağında eşindikleri görülür. Keklikler eşindikçe toprak ıslanmaya başlar. Köylüler hemen keklıkların eşindikleri yeri kazmaya başlarlar. İlk önce kan çıkar. Bunu bir işaret sayan köylüler bir öküz kurban ederek suyun normal hale dönmesini sağlarlar. Takip eden yıllarda bu öküz kurbanı devam ettirilir ve günümüze kadar ulaşır (Rıza Dursun 01. 08. 2007 tarihli özel görüşme).

Başpınar ve Pir Davut türbesine bağlı olarak her yıl temmuz ayının son haftasında topluca "Hasat Kurbanı", ekim ayında ise "Öküz/Güz Kurbanı" tertip edilmektedir. Bu toplu kurban sunumlarının dışında bireysel olarak da belli bir tarihe bağlı kalınmaksızın kurban töreni yapılabilmektedir. Öküz Kurbanı mahiyet değiştirerek gıdık (=oğlak, keçi-koyun) kurbanı şekline dönüşmüştür. Bunda şu efsanenin de rolü olmuştur. Efsaneye göre Başpınarlılar ellerindeki en güzel hayvanları getirip burada kurban etmektedir. İçlerinden fakir olan birisinin ise sadece iki tane gıdığı vardır. O da getirir bu iki gıdığı diğer insanlara göstermeden mahcup bir şekilde kurban eder. O gece köylülerin rüyasına giren Pir Davut kesilen kurbanlar içerisinde sadece o mahcup adamın kestiği iki gıdığın kabul edildiğini söyler. Bu olaydan sonra makbul kurban hayvanı olarak keçi-koyun tercih edilmeye başlanır.

Pir Davut yatırını gibi Başpınar su kaynağıyla ilgili de birçok efsane oluşmuştur. Kendisiyle görüştüğümüz 1927 doğumlu Zekeriya Özmen'in başından geçen bir olay özetle şöyledir: Zekeriya çocuk denecek yaştadır. Akranlarıyla birlikte sığır gütmektedir. Öğle vakti sığırları getirip Başpınar'da bulunan söğütlerin altına yatırılırlar (Bkz.: Resim 5). İsmi bende saklı kalsın bir Sünni ile eşi gelir. Zekeriya'ya sığırları buradan kaldırım biz suya gireceğiz derler. Çocuklar sığırları alıp tepenin arkasına çekilirler. Bir süre sonra suya giren kişilerin yardım çağrısı duyulur. Bu kişiler suya girer girmez beş tane yılan ortaya çıkar. Yılanlardan ikisi suya atlar. Bu kişiler korkup hemen sudan çıkarlar. Yılanlar da bir süre sonra kaybolur. Zekeriya Özmen bu yılanların hepsinin farklı renkte olduğunu görür.

Başpınar geçmişte olduğu gibi bugün de Ulupınarlıların hayat kaynağıdır. Tüm ekili arazilerin sulama suyu ile köyün içme suyu Başpınar'dan karşılanır. Başpınar suyunu köye taşıyacak kanalların yapımı sırasında da bazı olağanüstü durumlar ortaya çıkar. Bu kanalların inşaatında çalışan bir bekçi Ulupınarlılar için kutsal olan bu mekâna "piknik alanı" der. Bu Ulupınarlıları çok üzer. Ertesi gün bekçi bir hızla Ulupınar'dan ayrılmaktadır. Bekçiyi durdurup nereye gittiğini sorarlar. Bekçi de, gece iki jandarmanın gelerek kendisini bir güzel dayaktan geçirdiğini, o kadar bağırdığını; ancak kimsenin yardıma gelmediğini söyler ve oradan uzaklaşır (Mehmet Tekin-Ali Tekin 01. 08. 2007 tarihli özel görüşme). Ulupınarlılar bunu Pir Davut'un o kişiyi cezalandırması olarak yorumluyorlar.

Başpınar'ın hemen yanında mumların yakılıp dileklerin tutulduğu bir mekân bulunmaktadır (Bkz. : Resim 6). Mum yakma genelde perşembe gününü cumaya bağlayan akşamda gerçekleştirilmekte dilekler tutulmaktadır.

Yukarıda Başpınar'ın türbesi, ağacı, su kaynağı ile nasıl bir inanç merkezi haline geldiğini açıklamaya çalıştık. Belli merkezlerde birtakım inanışların ortaya çıkmasında en önemli etken dini uygulamalardır. Adak adamak, mevlit okumak, namaz kılmak gibi. Bu tür ibadet şekilleri ağırlıklı olarak Sünni öğretinin etkisi ile karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Alevî vatandaşlarımız tarafından oluşturulan inanç merkezlerinin oluşumunda ve inançlara bağlı olarak yapılan dini uygulamalarda ise eski Türk inanışlarının etkileri daha bir ön plana çıkmaktadır. Başpınar'da Şamanizm'in günümüze intikal etmiş olan en önemli uygulamalarından yatırlara bez, çaput ya da ip bağlama ile su, ağaç, dağ ve ateş kültlerini bir arada görmekteyiz. "*Göktürklerden itibaren bilinen bazen toprak, su, ateş, ağaç şeklinde dörtlü; bazen de toprak, su, ateş, ağaç ve demir veya toprak, su, ateş, ağaç ve rüzgâr şeklinde değişen bir beşli unsurlar telakkisinin mevcut olduğu bilinmektedir* (Ocak, 2000: 217)".

Bu bazen dörtlü bazen beşli karşımıza çıkan unsurların kült oluşturabilmesi için Sayın Ahmet Yaşar Ocak şu üç şartı gerekli görmektedir:

- a) *Külte konu olabilecek bir nesne veya şahsın mevcudiyeti,*
- b) *Bu nesne veya şahıstan insanlara fayda yahut zarar gelebileceği inancının bulunması*
- c) *Bu inancın sonucu olarak faydayı celbedecek ve zararı uzaklaştıracak ziyaretler, adaklar, kurbanlar ve benzeri uygulamaların varlığı* (Ocak, 2000: 93). Bu üç unsur da Pir Davut türbesi etrafında varlığını sürdürmektedir.

Şimdi sırasıyla bu kültleri Türk kültür tarihi bağlamında tahlil etmek istiyorum.

"Dağlar ve tepeler, tarihin bilinen en eski devirlerinden beri yükseklikleri, gökyüzüne yakınlıkları dolayısıyla insanların gözünde ululuk, yücelik ve ilâhîlik timsali kabul edilmiştir. Bu

yüzden insanüstü varlıkların, ilahların mekânı olarak düşünölmüşlerdir (Ocak, 2000: 94)". Böylelikle dağ ve tepeler etrafında birçok kült oluşmuştur. Pir Davut türbesinin bulunduğu tepe ile ilgili kültler de Pir Davut türbesinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır. Sayın Ocak bu kültler konusunda şu tespit ve değerlendirmelerde bulunmaktadır: "*Külte konu olan dağların çoğu gerçekte coğrafi manada dağ değil, yüksek tepelerdir. Bunların pek çoğunun üzerinde bir yadır bulunmaktadır. Ziyaretler, sunulan adak ve kurbanlar ve öteki işlemler hep bu yatırlar etrafında cereyan etmektedir. Fakat işin ilgi çekici yanı hem ilgili literatürde hem de yapılan şahsi araştırmalarda bu yatırların kimliklerini tespit etmenin mümkün olmamasıdır* (Ocak, 2000: 100). Ocak'ın tespitleri, Pir Davut türbesi ve orada medfun bulunduğu söylenen zat için de geçerlidir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Pir Davut hakkındaki bilgilerimiz rivayetlere dayanmaktadır. Türbede asılı bulunan şecere de sonradan oraya asılarak bir nevi Pir Davut'a kimlik kazandırılmak istenmiştir. Bunun temelinde de yani dağ ve tepelere ilişkin kültlerin oluşmasında; İslam öncesi Türklerde dağ ve tepelerde mevcut olduğuna inanılan üstün güç veya ruhların İslami devirde -böyle Pir Davut'ta olduğu gibi- kimliği meçhul evliya haline dönüştürme gayreti sonucu ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Ocak, 2000: 100).

Başpınar su kaynağının çıkışına ilişkin efsaneleri dikkate aldığımızda iki husus karşımıza çıkmaktadır. Birincisinde su, Pir Davut'un kerameti olarak ortaya çıkmıştır. İkincisinde ise kurban motifi ve sakınma karşımıza çıkmaktadır. Su ile ilgili sakınmaların ortaya çıkmasını Abdülkadir İnan şöyle izah eder: "*...arı ve kutlu bir ruh veya ruhun makamı sayılan suyu kirletmekten çekinme ve sakınma icabı idi. Suyu, ancak muayyen kaidelere ve merasime uygun bir şekilde kullanmak mümkündü* (İnan, 1998: 491-495)." Zekeriya Özmen'in naklettiği olay (İsmi vermediğim iki sünninin suda yıkanmak istemeleri) bu bağlamda değerlendirilebilir. Kurban sunma ise birçok nedene dayanmaktadır. Her yıl güz mevsiminde tekrarlanan "Öküz/Güz Kurbanı" Başpınar su kaynağının yeniden doğuşunu kutlamak ve bir daha kaybolmaması/kurumaması için Tanrı'ya niyazda bulunmak amacını taşır. Bu kurbanı mevsimsel kurban olarak da yorumlayabiliriz. Her yıl ekim ayında icra edilen bu kurban sunumu özellikle Ulupınarlılardan köy dışında çalışanların işlerine, okuyanların okullarına dönmeleri ve başarılı, sağlıklı bir sezon geçirmelerini sağlamak amacına yönelmiştir. Öküz kurbanı diğer Türk boylarından Yakutlar, Kazaklar ve Karaçay-Malkarlarda da bulunmaktadır (Bekki, 2004: 11-18). Anadolu'da Çankırı'nın Ilgaz ilçesi Şeyh Yunus köyünde de "Hacet Günü" adı altında her yedi yılda bir yedi öküz kurbanı icra edilmektedir (Tezcan, 1993: 141-151). Temmuz ayında gerçekleştirilen "Hasat Kurbanı" ise hasat edilecek ürünlerin bol ve bereketli olması için yapılmaktadır. 1997 yılında kurulan "Ulupınar Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği" önderliğinde Hasat Kurbanı

mahiyet değiştirerek bir vesileyle Ulupınar'dan ayrılmış başka yerlerde yaşama-ya mecbur kalmış Ulupınarlıları bir araya getirmek amacına yönelmiştir. Her yıl Temmuz ayının son haftasının Pazar gününe denk getirilen şenlik havasındaki bu kurban törenine binlerce kişi katılmaktadır.

Pir Davut türbesi etrafında oluşan kltlerden biri de türbenin duvarına bitişik olan ağağarlara bez bağlanmasıdır. "Ağağ kültü dünyadaki biręok kültürde olduğu gibi Türk kültürünün mitolojik dönemi için de oldukça önemlidir. Türk düşüncesi yaratılışı izah ederken ağacı bu hadisenin ana motifi olarak gösterir (Ergun, 2000: 22-30)". Altaylı Türklere Radloff'un derlemiş olduğu mitte Tanrı insanı dokuz dallı ağacın altında yaratmıştır (Ögel, 1993: 453). "Mitolojik dönem Türk düşüncesinde kutsal (mübarek) ağağ, Tanrı'ya ulaşmada bir vasıta olarak kabul edilir. İnana göre kutsal dağlar gibi kutsal ağağların da başları insan gözüyle görülemeyecek şekilde göğe doğru uzanmakta ve Türk düşüncesine göre gökte olduğu kabul edilen ve bir ışık âleminden ibaret olan Cennet'e ulaşmaktadır (Ergun, 2000: 22-30)". Bu inanış doğrultusunda adak olarak ağağlara bez bağlanmakta kurusalar da kesinlikle dokunulmamakta buldukları yerlerde çürümeye terk edilmektedirler (Bkz. : Resim 7). Ağağlara bez bağlamanın adak olarak kabul edildiğine dair Zekeriya zmen'in vermiş olduğu malumat son derece ilgi çekicidir. Almanya'da yaşayan Zekeriya zmen'in gelini Ulupınar'a geldiğinde "Baba  kurban keseceğim. Birincisi eşimi Almanya'ya aldırabildiğim için; ikincisi eşim orada bir iř bulduğu için; üçüncüsü de bir oğlan çocuğu doğurduğum için" der. Zekeriya zmen bunları naklettikten sonra, "işte ağağlara bağlanan çaputlar da odur yani adaktır" şeklinde bir açıklama getirmektedir.

Son olarak ateş kültü üzerinde durmak istiyoruz. Başpınar su kaynağının hemen yanında mum yakma ve adak dilemek için bir yer bulunmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi mum yakılıp dileklerin tutulması ağırlıklı olarak perşembe gününü cumaya bağlayan akşamda gerçekleştirilmektedir. Trbelere, yatırlara, ayazmalara, kiliselere, Meryem'e mum adama geleneği başta Hıristiyan ve Müslüman toplumlar olmak üzere hemen her toplumda karşılaşılan kültler arasındadır (Hançerlioğlu, 2006: 365). Türklere ateşin kült haline gelmesi ise ateşin Tanrılar tarafından insanlara öğretildiğine/verildiğine ilişkin mitlere dayanır (Seyidoğlu, 2002: 52- İnan, 1976: 42).

Sonuç olarak eski Türk inanışlarının izleri ile bazı evrensel sihri uygulamaları bünyelerinde toplayan yatırlar/türbeler halkımızın çeşitli problemlere karşı pratik çözüm ihtiyaından doğmuş ve etraflarında bir inanma dairesi teşekkül etmiştir (Duymaz, 2000: 337-364). Alevîler tarafından yatırlara gösterilen saygı, onlarda bulunduğuna inanılan sihri kudrete karşı gösterilen bir saygıyı ve boyun eğmeyi ifade etmekte ve Alevî ibadetinin önemli bir parçasını oluşurmaktadır. Bu aynı zamanda aynı derecede olmamakla birlikte Alevîlerin Snnlerle paylaş-

tıkları ortak duygudur (Yörükân, 1998: 262). Pir Davut'un Sünnîler tarafından ziyaret ediliyor olması da bunun en güzel göstergesidir.

Bu yazıyla ilgili Fotoğraflar için EKLER bölümüne bakınız.

KAYNAKLAR

a. Yazılı Kaynaklar:

BEKKİ, Salahaddin. (2004). "Nevruz-Kurban İlişkisi ve Kurbanla Bağlı Olarak Yapılan Ritler ve Pratikler". *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. Bahar 29.

DUYMAZ, Ali. (2000). "Balıkesir ve Çevresindeki Yatırları Fonksiyonları Açısından Bir Değerlendirme". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. III (4).

EGUN, Metin. (2000). "Türk Ağaç Kültü İnancının Dede Korkut Hikâyelerindeki Yansımaları". *Milli Folklor*. Güz 47. s. 22-30.

HANÇERLİOĞLU, Orhan. (2006). *İslâm İnançları Sözlüğü*. 4. baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul.

İNAN, Abdülkadir. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. Kültür Bakanlığı Yayınları. İstanbul.

İNAN, Abdülkadir. (1998). "Türklerde Su Kültü ile İlgili Gelenekler". *Makaleler ve İncelemeler*. Cilt I. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara.

OCAK, Ahmet Yaşar. (2000). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*. İletişim Yayınları. İstanbul.

ÖGEL, Bahaeddin. (1993). *Türk Mitolojisi, Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar*. Cilt I. 2. baskı. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara.

SEYİDOĞLU, Bilge. (2002). *Mitoloji Üzerine Araştırmalar, Metinler ve Tahliller*. Dergah Yayınları. İstanbul.

TEZCAN, Mahmut. (1993). "Çankırı'da İslam Antropolojisinden Bir Örnek: Yedi Yılda Yedi Kurban". *Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1993*. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.

YÖRÜKÂN, Yusuf Ziya. (1998). *Anadolu'da Alevîler ve Tahtacılar*. (Yay. , hzl. : Turhan Yörükân). Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.

b. Sözlü Kaynaklar:

Zekeriya ÖZMEN, (1924 - 30 Ağustos 2007) Keban/Ulupınar Köyü

Rıza DURSUN, Keban/Ulupınar Köyü 1927 Doğumlu.

Mehmet TEKİN, Keban/Ulupınar Köyü 1938 Doğumlu.

Ali TEKİN, Keban/Ulupınar Köyü 1941 Doğumlu.

Midran YOKUŞ, Keban/Ulupınar Köyü 1946 Doğumlu.